

פרוטוקול

לבניית גבולות המסגרת האוטונומית

על ידי הצוות החינוכי

רקע

הבנייה המשותפת של גבולות המסגרת חשובה מאוד בתהליך הניהול העצמי, מאחר שהיא מאפשרת לצוות החינוכי ליצור שפה משותפת ולנסח גבולות חינוכיים שמתאימים לו. גבולות המסגרת מביאים לידי ביטוי את האחריות החינוכית של הצוות למרחב הנבחר, ולכן חשוב שהתכנון ייעשה **ללא התלמידים** ועל פי תפיסותיהם של אנשי הצוות המשתתפים בתהליך.

המלצות מקדימות

1.

יש למנות "רשם", שיכתוב במהלך הדיון את הגבולות על הלוח או במחשב המחובר למקרן לעיני כל הנוכחים. רצוי גם להמחיש את הגבולות בצורה גרפית - לצייר ריבוע גדול במרכז ולכתוב את הגבולות לאורך צלעותיו או מתחת לריבוע על פי מסגרת המודל.

2.

מומלץ להביא לישיבה מסמך ובו ניסוח החזון והמטרות של בית הספר, כדי לחבר את החזון והמטרות של התהליך לחזון למטרות של בית הספר

3.

מומלץ שמוביל התהליך החינוכי (בדרך כלל רכז או רכזת השכבה) יוביל את הדיון.

4.

מטרת הישיבה לנסח גבולות ברורים ומדויקים לצוות ולשכבה, ולכן במקרים של אי-הסכמה יש לקיים דיון עומק. עם זאת חשוב שלא להיתקע בתהליך. אפשר לסמן נקודות מחלוקת ולהמשיך הלאה לקביעה ולהגדרה של יתר הגבולות.

שלב א | שם למרחב

שאלה לדוגמה: מהו השם המתאים בעיניכם ביותר לפעילות ולעשייה שהמרחב מאפשר לתלמידים בתהליך החינוכי? רצוי לבחור שם שיבטא את המהות וגם יהיה אטרקטיבי לתלמידים.

- רושמים את השם ככותרת מעל הריבוע המשורטט.

שלב ב | מה קורה במרחב

שאלה לדוגמה: מה אנחנו חולמים ורוצים שיקרה במרחב הניהול העצמי שניתן לתלמידים?

- רושמים בתוך הריבוע את כל מה שמעלים המשתתפים.

שלב ג | הגבולות

זהו השלב המרכזי של הישיבה ובו קובעים ומנסחים את ארבעת הגבולות של המרחב האוטונומי. כדאי לכתוב את הגבולות כפי שיפורט להלן יד הצלעות המתאימות.

אף שהגבול העליון הוא "גבול הביטחון והבטיחות" אנו ממליצים להתחיל את כתיבת הגבולות ב"גבול החזון והמטרות", מאחר שהוא עוזר לנו להגדיר את הסיבות לקיומו של התהליך החינוכי ומכוון אותנו בכתיבת הגבולות.

חזון ומטרות

מומלץ להתחיל בקביעת המטרות ורק לאחר מכן לנסח חזון.

שאלות לדוגמה: מהן מטרות התהליך? לשם מה אנחנו רוצים לקיים את התהליך? מה התוצרים הרצויים של התהליך?

1. מומלץ לכתוב לפחות ארבע מטרות שונות.

2. לצד מטרות הקשורות במהות התהליך רצוי לנסח מטרה שעניינה הניהול העצמי שלו.

לדוגמה, בטילים בית-ספריים יהיו מטרות כגון היכרות עם אזור גאוגרפי מסוים, חיבור לתחומי דעת בגאוגרפיה או בתנ"ך, היכרות עם החברה הישראלית, ניהול עצמי, הובלה בידי התלמידים, גיבוש שכבתי וכיתתי וכדומה.

לאחר כתיבת המטרות יש לנסות להבין לעומק את משמעותן וכיצד הן מתקשרות לתהליך החינוכי הרחב ולחזון בית הספר.

החזון צריך להיות כתוב בשפה ברורה ותמציתית, לא יותר משני משפטים.

ערכים ונהלים

גבול המטרות הגדיר את ה"מה" בתהליך, ואילו גבול הערכים והנהלים מגדיר את ה"איך".

שאלות לדוגמה: אילו ערכים עומדים בבסיס התהליך? באילו נהלים נוכל להיעזר כדי ליישם את הערכים?

1. בגבול זה בא לידי ביטוי העיקרון שניהול עצמי מבוסס על ערכי הצוות החינוכי וערכי בית הספר.
2. זהו הגבול הקובע את גמישות המסגרת, על ידי ריבוי נהלים או הפחתתם.
3. יש להקפיד שעבור כל ערך יהיה נהל אחד לפחות שיביא את הערך לידי ביטוי בתהליך החינוכי.

לדוגמה: בטיולים בית-ספריים יהיו ערכים ונהלים אלה:

אחריות (ערך) - לכל תלמיד בשכבה יהיה תפקיד בטיול, אם בוועדות המובילות אם בטיול עצמו (נהל שמבטא את הערך).

הכרת הארץ (ערך) - בטיול השנתי יהיו לפחות שלושה מסלולי הליכה, מלווים בהדרכות (נהל שמבטא את הערך).

משאבים

שאלה לדוגמה: אילו משאבים אנו מעמידים לרשות התלמידים בתהליך הניהול העצמי?

1. **משאבים הם קודם כול זמן** - השעות או הימים שבהם מתקיים התהליך; זמן הכנה הכלול המערכת השעות.
2. **המשאב האנושי** - מורים ואנשי צוות חינוכי נוספים המלווים את התהליך ותורמים מהידע שלהם; מלווים חיצוניים, למשל מדריכים בחברת הטיולים.
3. **ציוד** - ציוד של בית הספר המשמש את התלמידים.
4. **תקציב** - כספים שבית הספר מקצה עבור התהליך.
5. רצוי לפרט כמה שיותר משאבים אפשריים, כדי לתת לתלמידים הרגשה שסומכים עליהם ומוכנים לתת להם אמצעים להובלה.

לדוגמה: בטיולים בית-ספריים יהיו משאבים כגון תקציב טיולים, ליווי של המחנכים, ליווי של מורה לשל"ח, ליווי של מדריכי חברת הטיולים, ציוד בית-ספרי, הסעות וכד'.

ביטחון ובטיחות

שאלה לדוגמה: מהם כללי הבטיחות הרלוונטיים לתהליך?

1. יש להיעזר בחוזר מנכ"ל המכתיב את הכללים להתנהלות בית הספר ולהעביר לתלמידים את החלקים בו שרלוונטיים לתהליך.
2. אפשר להיעזר בקב"ט בית הספר לאישור תוכניות התהליך.
3. בטיחות איננה רק פיזית, ויש להתייחס גם לביטחון האישי של המשתתפים בתהליך.
4. אתר מוקד טבע - ביטחון ובטיחות בטיולים [/https://mokedteva.co.il](https://mokedteva.co.il)

לדוגמה: בטיולים בית-ספריים יהיו כללי ביטחון ובטיחות כגון חוזר מנכ"ל לטיולים, הנחיות משרד הבריאות ומשרד הביטחון, תקנון בית הספר וכדומה.

שלב ד | סיכום

לאחר סיום כתיבת הגבולות יש לשוב ולהתבונן במסגרת הכללית ולנסות "להיכנס לראש של התלמידים" המקבלים מסגרת זו; לחשוב מה הם יכולים לעשות במסגרת זו? האם יש אפשרויות שאנו רוצים להימנע מהן? ואם כן, לתחום אותם בגבולות כדי להימנע ממשא ומתן חינוכי בהמשך.

- מומלץ לעצב את המסגרת בצורה בהירה וקריאה שתהיה מובנת לתלמידים.